

Sociologisk Analyse og Social Aktiveringen

Erling Frederiksen anmelder

- "Metoder i aktivering og forrevalidering
- – spørgeundersøgelse",
- Sociologisk Analyse,
- Forlaget Gestus. 240 s. Kr. 199,-.
- Af Torben Berg Sørensen, Nanna Mik-Meyer og
- Thorsten Braun.

Bogen, som egentlig er en foreløbig af rapportering fra det private firma Sociologisk Analyse til arbejdsgiveren Socialministeriet, har meget karakter af rapport og af at der har været travlhed omkring udgivelsen. Der er bl.a. vedlagt et rettelsesblad med op mod tyve korrektioner af diverse tal og tabeller. Desuden er der bunker af tyrkfejl.

Bogen virker umiddelbart ret uinteressant, fyldt som den er med registreringer og optællingstabeller på baggrund af en stor spørgeundersøgelse, men jeg har noteret mig flere afsnit som værende meget interessante, bl.a. fordi der reflekteres ganske kontant over, at mange aktiveringsprojekter ikke definerer sine mål og målgrupper klart.

Vi er i Landsorganisationen af Arbejdsledige netop ved at forberede udgivelsen af en *Hvidbog om aktivering*. Samtidigt skriver jeg denne anmeldelse af det, som er forundersøgelsen til Socialministeriets "Hvidbog" om aktivering. Og selvom formuleringerne er forskellige, så giver denne officielle forundersøgelse et godt belæg for det som er en udbredt følelse blandt de aktiverede vi taler med, nemlig "Hvad fanden er formålet med det her?"

Rigtig mange mener at det er EU's skyld, for hvem kunne ellers finde på noget så åndssvagt? Jeg mener at kunne pege på flere medlemmer af den siddende regering, så vi behøver ikke at tage helt til Bruxelles eller Strassbourg for at få svar.

En anden ting der slog mig under læsningen af bogen var, at jeg ikke længere betragter Staten som en garant for kvalitet, sikkerhed og upartiskhed. Når staten (her Socialministeriet) er arbejdsgiveren for de forskere der skal foretage undersøgelserne og skrive rapporten, ville jeg for år tilbage have betragtet dette som et kvalitetsstempel. Men nu er Staten, med det nye Socialdemokrati i spidsen, ikke længere midlet til at skaffe borgere bedre forhold. Tværtimod forsøger Staten nu i dyre domme at forringe levevilkårene for udvalgte befolkningsgrupper f.eks. bistandsklienter ved at tvinge os til skatteyderfinansierede og meget dyre aktiveringer, manglende ferieret, manglende ret til at forøge vores indkomst osv. *Truslen om aktivering* er blevet midlet til at holde lønningerne nede og folket i arbejde. Mange glemmer at der er 100.000 mennesker der dagligt skal leve med manglende rettigheder, un-

derlødige eller formålsløse aktiveringer – med det formål at det skal virke afskrækkende på dem i socialgruppen lige over.

Det nye er at Staten nu rummer en officiel lovgivning der har til formål at genere mennesker – ganske vist under dække af ulidelige rækker af floskler om det modsatte.

Nå, nu var formålet med denne tekst jo at anmelde ovennævnte bog, som ikke har til formål at samle dokumentation for, at tvangsaktiveringen bør afskaffes. Jeg tvivler på at det vil blive den endelige konklusion, fordi arbejdsgiveren hedder Socialministeriet. Men undersøgelsen er langt fra slut og der kan begynde at blæse nye politiske vinde, som sniger sig ind mellem ørene på forskerne bag undersøgelsen.

For at undgå misforståelser og af dovenskab vil jeg bringe forskernes egen beskrivelse af projektet – som de præsenterer det på bagsiden af omslaget:

“METODER I AKTIVERING OG FORREVALIDERING – Spørgeundersøgelse” er første del af en kortlægning af de metoder, man bruger i forbindelse med aktivering og forrevalidering af kontanthjælpsmodtagere i kommunerne. Den er udtryk for en ny interesse for, hvordan aktiveringen /forrevalideringen virker i praksis og hvilke metoder, der giver de bedste resultater.

Bogen bygger på erfaringer fra 302 projekter, kurser, virksomheder m.v. i 39 kommuner. Den henvender sig til vejledere, sagsbehandlere, projektansatte, kursustlærere, planlæggere, beslutningstagere og andre med interesse for den kommunale aktivering og forrevalidering.

Rapporten indgår i Socialministeriets evalueringsprogram for det sociale område.

Målgruppen er altså ganske systembevarende sammensat og formålet med undersøgelsen er vel egentlig bare – “Hvordan kan vi gøre aktiveringen bedre?” Dette skal undersøges og belyses ved eksempler og der vil formentlig fremover blive udbudt utallige kurser i at lave kurser for arbejdsledige og meterhøje stakke af rapporter og undervisningsmaterialer om hvordan man laver de rigtige og gode projekter, som hvis de ikke skaffer deltagerne i arbejde så dog “bringer dem et skub fremad” til næste kursus.

Forfatterne forventer at udgive en “Metodebog til praktikere” til januar 2001!

I øvrigt forventer man at udgive resultaterne af en særlig delundersøgelse af 50 udvalgte pro-

jekter hvorfra man igen vil lave dybdegående studier af seks af disse projekter. Forventet udgivelse i september 2000.

Jeg udelukker ikke at der kan komme gode brugbare resultater ud af denne store undersøgelse, men hvis man gjorde aktiveringsprojekterne frivillige – ville de dårlige projekter lukke af sig selv og så slap man for at undersøge dem. Det ville ganske vist reducere den nødvendige forskerstab betydeligt og med de nuværende aktiveringsordninger er dette ikke en attraktiv løsning. Nærværende forskere har jo udsigt fra første række, så de ved hvad der venter dem i tilfælde af arbejdsløshed.

Men man burde forholde sig til, at de mange dårlige aktiveringsforløb er forårsaget af, at de ledige stort set er frataget muligheden for at kritisere projekterne. Hvis de gør det med benene, mister de kontanthjælpen. Hvis de gør det med munden, bliver de ofte straffet direkte eller indirekte. Dette er en af grundene til, at bistandsklienter næsten altid optræder anonymt i medierne, hvis de kritiserer aktiveringsprojekter.

Et andet problem som undersøgelsen heller ikke forholder sig til er den offentlige hemmelighed, at der jo skal være en arbejdsløshed på mindst en fem til seks procent. Det betyder at uanset hvor mange aktiveringsprojekter og kurser der udbydes, så vil Lyketoft ikke tillade (og det støtter jeg!) at arbejdsløsheden falder til under seks procent. Dette betyder naturligvis permanent beskæftigelse til aktiveringsindustriens håndlangere, men jeg synes at det er forkert at foregøgge aktiverede beskæftigelse, når det reelt vil være en samfundsøkonomisk katastrofe hvis alle fik arbejde.

Formålet med “Lov om aktiv socialpolitik” nemlig – *selvforsørgelse* er tåbelig og derfor bliver de afledte aktiveringsordninger det også.

I slutningen af bogen er der dog ansatser til kritik af dette problem.

Et mere nuanceret syn på socialpolitikken, beskæftigelsespolitikken og arbejdsløshedspolitikken må gerne dukke op i debatten, mens forskerne gør deres undersøgelse færdig.

Selvom bogen er uegal i sin sprogbrug og ser meget kedelig ud – bøger og artikler om

denne slags emner har altid forfærdelige om-
slag – så er den opbygget meget brugervenligt
med tre siders indholdsfortegnelse, med for-
ord, indledning, løbende opsummeringer efter
afsnittene, konklusion og resume. Litteraturli-
sten rummer 44 titler til videre adspredelse.

Selve spørgeundersøgelsen beskæftiger sig
tematisk med en række områder som Mål og
indhold, Målgrupper, Fremmøde og fravær,
Relationer mellem ansatte og ledige og Effekt.

Tabeller angiver besvarelser og procenter.
Bogen har 69 tabeller, men man behøver ikke
at lade sig skræmme af dem fordi der ofte er
en udmærket forklaring og redegørelse for re-
sultaterne. Jeg har faktisk ikke studeret ta-
bellerne ret meget og følt at teksten har været
forklaring nok. Jeg har dog bemærket at der
ikke er nogen tabelrække 8, men både en ta-
belrække 7 og 9. Hvad er det for et spændende
afsnit der er faldet ud – eller er det bare en
fejl?

I afsnittet om *Fremmøde og fravær* skriver
forfatterne under overskriften *Økonomiske
sanktioner* at dels er besvarelsene noget
uklare at tolke på dette område, men også:

*“Alt i alt er det kun 17% af foranstaltningerne,
der svarer, at de ikke trække(n) nogen i kontant-
hjælp, mens 30% svarer, at de trækker mere end
hver femte deltager pr. måned. Det fremgår imid-
lertid ikke, hvor meget, de trækker. Det kan varie-
re fra en mindre reduktion til en reduktion på op
til 20% ved et omfattende, ikke legalt fravær.”*

Det er altså forholdsvis venlige kommuner der
indgår i undersøgelsen – for der er jo ganske
mange kommuner der trækker 100% af kon-
tanthjælpen ved fravær – vel at mærke uden
først at undersøge grunden til dette fravær.

Men måske har kommunerne løjet overfor
forskerne? Hvis Landsorganisationen af Ar-
bejdsledige får oplyst hvilke kommuner der
indgår i undersøgelsen, kan vi måske hjælpe
kommunernes hukommelse lidt på gлед!

Afsnittet om *Udvalgte målgrupper* er helt
underholdende og ganske velskrevet. Målgrup-
per blandt ledige skal naturligvis defineres i
forhold til de konkrete aktiveringsprojekter og
her hersker der tilsyneladende rod og kaos.
Jeg har læst teksten som en camoufleret Kaf-
kask variation over hvordan projektmanagerne
har defineret målgrupper i forhold til forven-

tede bevillinger – ikke i forhold til mennesker.
På side 126 skriver forfatterne:

*“Når foranstaltninger, der skal “afklare” deltager-
ne således placerer “afklaring” (i spørgeskemaet,
red.) lige så lavt som de øvrige foranstaltninger,
giver det anledning til en formodning om, at man
knap nok er bevidst om, hvad formålet med for-
anstaltninger er – formelt i det mindste.”*

Indledningsafsnittet har et ganske reflekteret
afsnit om problemstillinger vedr. undersøgel-
sen hvor forfatterne drøfter Målorientering,
Holdningspåvirkning, Omsorgsorientering ver-
sus selvansvarlighed, Klientgørelse eller hjælp
til selvhjælp og Individualisering og differenti-
ering versus ensartede ydelser og tilbud. Her
er der nogle korte teoretiske antydninger af
noget der kunne bidrage konstruktivt til de
kommende års socialpolitiske drøftelser. I sam-
me afsnit har forfatterne (Nanna Mik-Meyer?)
på side 18 og 19 i punktform opstillet elleve
former for kritikker af aktiveringen og aktivli-
nien. Det ser fornuftigt ud, men jeg har ikke
brugt tid på finde flere former eller forsøge at
systematisere dem. Jeg gætter på at opstillin-
gen er inspireret af Annette Carstens oplist-
ning af “gode grunde” til aktiveringspolitikken.

Hvis jeg skal viderebringe en form for konklusion
på denne foreløbige spørgeundersøgelse –
vil det være at forfatterne ser en tendens til,
på tværs af diverse målgrupper, at “erhvervs-
rettede projekter må anses for at være mere eg-
net (det står der, red) til at sikre deltagerne
selvforsørgelse” (side 225).

Denne lidet overraskende konklusion får mig
til at spørge endnu engang:

Hvad sker der hvis alle aktiveringsprojekter
gøres erhvervsrettede og den samfundsøkon-
omiske logik samtidigt fordrer at arbejdsløsheden
skal være på seks procent af arbejdsstyr-
ken?

Ja – der er kun et at gøre. Vi må gøre akti-
veringsprojekterne endnu bedre og endnu me-
re erhvervsrettede. Så kan vi da i det mindste
bevare beskæftigelsen i aktiveringsindustrien.

*Erling Frederiksen er bistandsklient og nyvalgt formand
for Landsorganisationen af Arbejdsledige, LA.*